

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 7.

Fylke: Sör-Trondelag.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: O s e n .

Emne: Skav.

Bygdelag: Osen - Steinsdalen.

Oppskr. av: Lars Nesmo,

Gard:

(adresse): Steinsdalen.

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Etter eiga røynsle og det

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):
gamle folk har fortalt meg.

SVAR

1.

Uttrykket nödfor og hjelpefor er ikke bruka her, men derimot blir det sakt at en raski attåt skav, lyng, tang o.s.v.

2.

Det er ikke brukt noe samnamn for skav, beite og brom. Markafor og markaforing blir sakt om høy ^{fra} fjell og utmark og foring på slike plasser.

3.

Gjerningsordet skjeva böyer en slik: notid = skjev, fortid - skov, partisipp - skovi.

4.

För i tida ble det bruka meget skav og en sa da at en ga dyra skav. På gårdene överst i dalen og i fjellet bruktes skav hvert år, men på gårdene nedgjennom dalen ble skavet bare brukt i dårlige forår eller om vårene når det ble fornö.

5.

Det er bare brukt rogn til skav her i bygda.

6.

Med skavskog mener en rognskog. Jeg kjenner til at det ble lagt ut serskilte skavteiger når skogstreknninger ble delt. Et sted i fjellet heter det Skavdalen og ned med sjöen heter en gårdpart Skavstranda. Når en hentet skav ble det sakt at en var i skavskogen, skavfjellet eller skavhaugen.

7.

For noen år siden hadde jeg brev fra en eldre mann fra nabobygda Roan. Han forteller at hans bestemor som var

her fra Osen kjente til et rim som var slik:

Alm gjö

rogn fö

sellí svelti

vie velti

hegg set merg i legg.

8.

Hele buskapen untatt hesten fikk skav, men det var likevel kua som helst fikk dette foret. Skavet vart mest bruka på etterjulsvinteren og ble en forlaus, så ble det selvsakt brukt i vårknipa. Selv om en brukte nokså meget skav, så måtte en likevel bruke noe stråfor attåt. Kua måtte ha noe å örte av (tygge dröv) for det kunne den ikke av skavet og derfor måtte den ha en örtar-lopp. (höytott.)

9. Kua melka bra på skavet og det ble fint og gult smör. Og så ble dyra sterk i beina av skavet.

10.

Det ble kjørt einaste eren til skogen etter skav. Det var ofte lang vei, opp til 2 mil fra Osen og oppover til almeningen. I heimhaugen ved de nederste gårdene var skavet utleita, så det var meget vanskelig å finne noe her. Den ene bonden kunne få ta et lass skav hos en som hadde mere skavskog eller brukte lite skav selv. Rogna ble hugget og lagt på sleden, med kvist og ris, så heil som den var. Var det likevel store trær så måtte de største kvistene kappes av og det måtte en også gjøre med selve stammen. Det ble kjørt store lass.

11.

En var i skavskogen eller i skogen etter skav.

12.

Veden med kvist og ris ble kaldt skav.

13.

Jeg kjenner ikke noe spesielt uttrykk som har vært brukt i dette tilfelle. En sier at en er i marka å fori, men da mener en altide at ^{en}slår og samler høy.

14. Skavet ble kjørt heim etter jul og ut på vårparten. Det kunde være et slitsomt arbeide når det var lang vei og meget snö, især var kramsnöen lei. Var det meget snö måtte en ha med spade og måkka helt ned til marka, for skavstubbene måtte være låge. Det skulde ikke stå noe att.

Men husmenn og folk som bodde i fjelle og ikke hadde hest selv, måtte dra åg bære skavet heim. At en for til skavskogen på fastan hjert, har jeg ikke hørt snak om. Det var lang vei og det meste av dagen gikk med for å hente et lass skav, så en ble nok nødt til å eta om morgenen skulde en greie å få noe heim til kvelds. Jeg har heller ikke hørt om at en skulde hente skav på langfredagen, men for ca. 70 år siden ble en mann tatt av snöskrei på en langfredag. Det var på fjellgården Elgsjøen. Han kom på ski fra skogen med ei meisböll med skav på ryggen. Om dette hadde noe med trua på å hente skav om langfredagen eller om han var nødt til hente skav denne dagen også, har jeg ikke fått greie på.

15.

Det ble helst skovi inne i stua, men det hente at en sat i fjöset også. På fjellgårdene sat de også i skogen og skov. Veden eller sjvilen ble lagt att og bare skavet ble tatt med heim.

16.

Noe annet redskap enn tollkniven har en ikke brukt å sjeve med her.

17.

Når en skov sat en på en stol eller skæmmil. (kort langbenk.)

18.

Har ikke hørt at det er brukt skavljà her.

19.

En holdt skavkjeppen i venstre og kniven i högre hånd.

20.

Veden kaller en skav eller skavved.

21.

Barken som en skjev av veden kaller en også skav.

22.

Rogna blir oftes hugd opp som vanlig brenneved, men delvis ble den kappet noe lenger ca. 1 alen. I siste tilfelle ble veden lagt bort på låve eller i vedskottet til senere bruk. En sjev av all borken.

23.

Veden eller kjeppene som borken er skovi tå, blir kalt sjevil.

24.

De fineste kvistene eller riset blir smid eller brötti

4

av i ca. 3 tommers lengde til det får en blyants tykkelse - eller vel så det. Dette heter å bremme og dette skavet med veden i heter brom. På tynne kjepper skjev en barken helt inn til veden med en gang og i barksponer på ca. 3-4 tommers lengde. Er det stor ved eller klovninga med tjukk bærk, smir en først av ytterborken og deretter det indre barklaget mot veden. Dyra liker fint skav best. Det er selvsakt stor forskjell på hvor snar de enkelte kan bli til å skjeva. Det er selvsakt meget övelse det også og alle er ikke like snar på fingeren heller. Både kara, kvinnfolk og onga er med på dette arbeidet. Det var ikke snargjort å sjeva ti ein heil buskap nårn vart forlaus.

25.

Ved som ble hugget i vanlig brennvedlengde ble brukt med en gang. Den ble da lagt bak omnen, omnatsiene, steikommen i komfyren eller under komfyren. Veden måtte helst bli ly (litt varm) för den blir lagt i omnen. Men rå skjevil måtte en ikke röre når det var kommet varme i den, for tok en til å rote inne i omnen, så sloknaa de ut. Var det först kommet varme så var det bare å legge ny skjevil på den som brann i omnen.

Sommertörka skjevil var et utmeket brenndsel.

26.

Jeg vet ikke om noen som sitter å skjever her i bygda nå. Det er flere år siden det ble slutt. Omkring 1925-1930 var det enda almindelig å skjeve, om ikke så meget som i gammel tid. Omkring 1925 var det vanskelig om roga. Det var bare små ungsprir å se - ialfall nede i bygda. Nå er det roga i overflod igjen og så vanskelig som det er med arbeidshjelp og bra med lønnet arbeide utenfor jordbruket, så får ~~vå~~ roga vokse videre. Det bor ingen folk i fjellet lenger. Bruka liger öde og husa er råtna ned. Det forekom at en og annen skov under siste verdenskrig, men etter krigen ble det helt slutt.